

elders trekt Fieret de lijn van zijn proefschrift door wanneer hij (p. 80) wijst op onrealistische elementen in Kerstens politiek denken en handelen. De soms bij Kersten boven komende bitterheid t.a.v. het geringe aanzien van de bevolkingsgroep die hij vertegenwoordigde (p. 77) mag ons wel te denken geven: in hoeverre is de houding van 'anderen' verantwoordelijk voor het zich naar 'binnen' wenden van de bevindelijken? In hoeverre beïnvloedden ervaringen als deze Kerstens toewending naar radicaler denken vanuit de uitverkiezing en de eigen groep (dit laatste in de leerbeslissing van 1945)?

Het vierde artikel van J.J. Grandia over de leerbeslissing van 1931 is niet erg bij de tijd: het houdt geen rekening met de in mijn proefschrift *In conflict met de Cultuur* aangedragen opmerkingen over deze belangrijke episode in de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten. Nu schijnt dit artikel een bewerking te zijn van een lang geleden geschreven scriptie – maar dan nog is het opmerkelijk dat de auteur (ook toen) ontgaan is dat de tekst van de leerbeslissing verschilt van de er aan voorafgaande leeruitspraak op de Particuliere Synode Noord (te Rotterdam) van 1929. Verder vond ik een heel rare dubbele punt in Grandia's artikel op p. 122. Ik citeer: 'Alleen de vruchten van geloof en wedergeboorte zijn belangrijk: de verheerlijking van Gods deugden in de ware Godskennis.' Ik hoop dat hier van een vergissing sprake is.

Verder heeft deze niet onverdienstelijke, vlot leesbare bundel bijdragen van H. Hille (Kersten als kerkhistoricus), J. Mastenbroek (over de Theologische School van de Gemeenten) en J. Schipper (over het 'eigen' onderwijs). De twee laatste artikelen, degelijk en helder, geven naar verhouding de meeste nieuwe informatie over deze zo boeiende hoofdpersoon.

Jan Zwemer

- ¶ Walter Goddijn, *De moed niet verliezen. Kroniek van een priester-socioloog*, Kok Agora, Kampen, 1993, 286 blz. ISBN 90 391 0554 5. f 39,90.

De franciscaan Walter Goddijn (1921) is zonder twijfel een van de meest in het oog springende figuren in de recente geschiedenis van het Nederlandse katholicisme. Als directeur van het Pastoraal Instituut van de Nederlandse Kerkprovincie en secretaris van het Nederlandse Pastoraal Concilie (1968-1970) speelde hij zelf een centrale rol in die geschiedenis, en hij blijkt zich daar terdege van bewust. Zijn boek houdt het midden tussen een wat anecdotische verzameling autobiografische aantekeningen enerzijds en een tamelijk willekeurige kroniek van meer of minder significante gebeurtenissen uit de jaren 1959-